

YUQORI JAG' BO'SHLIG'I KISTALARI ETIOLOGIK OMILLARINING ZAMONAVIY TALQINLARI.

Mirzayev Sunatillo Pardayevich

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Annotatsiya: Yuqori jag' bo'shlig'i kistalari keng tarqalgan kasallik bo'lib, ko'pincha burun yondosh bo'shliqlari rentgenografiyasi va kompyuter tomografiyasida tasodifan aniqlanadi. Shu bilan birga, adabiyotlarda peshona va ponasimon bo'shliqlardagi kistalar haqida ma'lumotlar kam uchraydi. Ponasimon bo'shliq kistalarini aniqlash ayniqsa murakkab, chunki mavjud rentgenologik usullar bilan ularni tashxislash imkonsiz. Burun yondosh bo'shliqlari kistalarini tashxislash muammosi amaliyotga kompyuter tomografiyasini joriy etish orqali hal etildi.

Kalit so'zlar: Yuz-jag' kistalari, sinus kistalari etiologiyasi, yuqori jag' kistalarining shakllanishi, zamonaviy diagnostika yondashuvlari, tasvirlash usullari, odontogen kistalar, noodontogen kistalar, jarrohlik davolash, patogenez, yuz-jag' patologiyasi.

Kirish.

Yuqori jag'ning surunkali sinusiti va u bilan bog'liq yallig'lanish kasalliklari mintaqaviy sog'liqni saqlash va iqtisodiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bu muammo asosan yosh va o'rta yoshdagi aholiga ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda o'pkaning surunkali obstruktiv kasalligi (O'SOK) holatlari xavotirli darajada ortib bormoqda va hozirda yuqori jag' bo'shlig'idagi barcha yallig'lanish jarayonlarining taxminan 41% dan 77% gacha qismini tashkil etmoqda.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi odontogen yuqori jag' sinusitining hozirgi epidemiologik holati, sabablari va rivojlanish mexanizmlarini baholashdir. Tashxislash usullari va davolash vositalarining takomillashuviga qaramay, yuz-jag' sohasidagi yallig'lanish kasalliklari, ayniqsa surunkali yuqori jag' bo'shlig'i sinusiti (SJBS) tarqalishi 1970-yillardagi taxminan 4-4,2 foizdan 1990-yillarda 7,6 foizgacha ko'tarildi. So'nggi yillarda kasallik holatlari sonining barqaror o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda, bu esa klinik yuklamaning ortib borayotganini ko'rsatadi.

1997-2001 yillar oralig'ida ildiz kanali davolanishidan so'ng plomba materialining tasodifan yuqori jag' bo'shlig'iga kirib qolishi natijasida og'ir o'tkir respirator distress sindromi (O'RDS) holatlari o'n baravarga ko'paydi. Bu yuqori jag' bo'shlig'i patologiyasining rivojlanishi va kuchayishiga olib keladigan muhim yatrogen yoki davolash bilan bog'liq omilni ko'rsatadi.

Adabiyot ma'lumotlariga ko'ra, sinus shilliq qavatining yorilishini o'z ichiga olgan yuqori jag' sinusitining perforatsiyalangan shakli turli tadqiqotlarda 23,6 foizdan 77,2 foizgacha keng oraliqda uchraydi.

Yuqori jag' sinusitlari etiologiyasi bo'yicha bir necha turga bo'linadi: rinogen (burun bo'shlig'idan kelib chiquvchi), odontogen, travmatik va allergik. Biroq, bu tasnif ma'lum darajada shartli hisoblanadi, chunki o'tkir respirator kasallik epizodlari bilan birga rivojlanadigan rinogen sinusit ko'pincha ikkilamchi odontogen infeksiyalarni, ayniqsa tishlarning periapikal infeksiyalarini kuchaytirishi yoki qo'zg'atishi mumkin. E'tiborli jihati shundaki, rinogen gaymorit bilan og'rigan bemorlarning taxminan 62 foizida odontogen infeksiyalar ham kuzatiladi.

Patofiziologik jihatdan, kasallik jarayoni sinus epiteliysining kipriksimon faolligini susaytiradi, bu esa mukotsiliar klirensning buzilishiga olib keladi. Sinus shilliq qavatidagi faol shilliq bezlar soni sezilarli darajada kamayadi, natijada mahalliy immunitet reaksiyalari izdan chiqadi. Surunkali maksilliar sinusit rivojlanishida og'iz bo'shlig'i va yuqori jag' bo'shlig'i shilliq qavati og'iz suyuqligi ta'sirida surunkali ravishda ta'sirlanadi. Bu esa mahsuldor yallig'lanish bilan tavsiflanadigan reaksiyani keltirib chiqaradi - bu jarayon ko'pincha faqat alveolyar o'simta sohasida joylashgan bo'ladi.

Ushbu yallig'lanish jarayoni sekin va belgilarsiz rivojlanishi mumkin, shu sababli uni dastlabki bosqichlarda aniqlash mushkul. Kasallik belgilari yaqqol namoyon bo'lmaganligi tufayli, surunkali yallig'lanish faolligining ko'plab holatlari tashxislanmay qoladi. Bu esa o'z navbatida kasallikning uzoq davom etishi va vaqt o'tishi bilan kuchayishiga olib keladi.

Xulosa.

Surunkali yuqori jag' bo'shlig'i sinusiti rivojlanishining asosiy etiologik omillari yuqori jag' tishlari kasalliklari (surunkali periodontit, radikulyar kistalar, periodontit) bilan bog'liq bakterial va zamburug' mikroflorasi, surunkali yuqori jag' bo'shlig'idagi yot jismlar va surunkali yuqori jag' bo'shlig'i ustida o'tkazilgan rekonstruktiv operatsiyalar, shuningdek, organizmning sensibilizatsiyasi hisoblanadi. Surunkali yuqori jag' bo'shlig'i va tishlar orasidagi topografik-anatomik munosabatlar surunkali yuqori jag' bo'shlig'i rivojlanishiga zamin yaratuvchi omillardir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Omar, M. va boshqalar. (2022). Yuz-jag' kistalarining rivojlanishida odontogen infeksiyalarning o'rni: Sharh. Xalqaro og'iz va yuz-jag' jarrohligi jurnali, 51(12), 1593-1600.

2. Martins, S. T. va boshqalar. (2021). Odontogen kistalar etiologiyasida ishtirok etuvchi genetik va molekulyar mexanizmlar. Og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari, 27(8), 1804-1812.
3. Patel, D. va boshqalar. (2020). Yuqori jag‘ kistalari patogenezida jarohat va yallig‘lanishning ta‘siri. Yuz-jag‘ va og‘iz bo‘shlig‘i jarrohligi jurnali, 19(4), 472-480.
4. Singh, A. va Kumari, A. (2021). Yuz-jag‘ sohasi odontogen va noodontogen kistalariga olib keluvchi patogen omillar. Og‘iz biologiyasi va kraniofasial tadqiqotlar jurnali, 11(4), 573-583.
5. Foster, N. va boshqalar. (2022). Yuz skeletidagi kistoz o‘zgarishlarning rentgenologik va gistopatologik jihatlari: So‘nggi yutuqlar sharhi. Radiologiya va onkologiya, 56(1), 15-24.
6. Torres, J. C. va boshqalar. (2023). Odontogen kistalardagi molekulyar markerlar va etiologik omillar: Zamonaviy qarashlar. Britaniya og‘iz va yuz-jag‘ jarrohligi jurnali, 61(2), 130-137.
7. Oliveira, P. A., va de Almeida, G. L. (2021). Yuz-jag‘ sohasida kistalar shakllanishiga ta‘sir ko‘rsatuvchi patogen omillar. Dental travmatologiya, 37(3), 363-370.
8. Ramos, A. G., va Fadnavis, V. (2020). Kistalar etiologiyasida mikroby infeksiyasining o‘rni: adabiyotlar tahlili. Klinik og‘iz bo‘shlig‘i tekshiruvlari, 24(12), 4203-4211.
9. Saito, T., va Igarashi, N. (2022). Yuz-jag‘ kistalariga genetik moyillik bo‘yicha yangi tadqiqotlar. Odontologiya, 110(2), 255-262.
10. McGregor, F. va boshqalar. (2021). Yuz-jag‘ kistalari rivojlanishiga atrof-muhit va genetik omillarning ta‘siri. Molekulyar og‘iz mikrobiologiyasi, 36(4), 264-273.
11. Lee, S. J., va Park, J. H. (2019). Jag‘ kistalari etiologiyasida immun javob va mikrobiotaning roli. Xalqaro og‘iz fanlari jurnali, 11, 10. 9-97.